

Nr 159.

Av herrar **Andersson** i Rasjön och **Olsson** i Mora, angående statsbidrag till driftkostnaderna vid vissa i lagen om fattigvården föreskrivna anstalter.

Det hårda och ojämna skattetrycket i kommunerna, särskilt på landsbygden, utgör på många håll en anledning till stigande oro och bekymmer. Den mångfald angelägenheter, vars ombesörjande och bekostande numera åligger primärkommuner och landsting m. fl. kommunala enheter, ger grundad anledning befara, att kommunernas utgiftsstater komma att ytterligare oupphörligt ökas. Tillfälliga växlingar i konjunkturerna kunna visserligen tid efter annan möjliggöra någon sänkning av de kommunala skattebördorna men på grund av de ökade krav, som tidsutvecklingen medfört på olika områden, är det sannolikt, att kurvan för det kommunala skattetrycket kommer att för längre tid framåt vara i stigande.

I samma mån som den totala skattebelastningen växer, framstå orättvisorna i den ojämna fördelningen av bördorna än ytterligare. Enligt tillgängliga statistiska uppgifter var medelutdebiteringen pr skattekrona för de kommunala behoven i rikets samtliga landskommuner år 1927 kr. 7: 28 med variationer från 0 till 25 kronor. Medelutdebiteringen för landstingen var kr. 2: 03 med svängningar från kr. 1: 45 till kr. 3: 16. Det torde icke kunna av någon bestridas, att en sådan ojämnhet i skattebelastningen måste för medborgarna te sig synnerligen orättvis och ge upphov till ett berättigat missnöje, så mycket mer som arten av de förmåner, de skattskyldiga var å sin ort erhålla i gengäld i form av samhällliga välfärdsanordningar, ingalunda står i proportion till skattens relativa storlek. Snarare är det tvärtom så, att i de hårdast skattetryckta kommunerna råder den minst utvecklade kommunala verksamheten.

För att i någon mån råda bot på här berörda missförhållanden har från statsmakternas sida vissa åtgärder tid efter annan vidtagits. Så har sedan åtskilliga år tillbaka tillämpats ett genom särskilda författningar reglerat skatteutjämningsförfarande, finansierat av medel, som inflyta genom den progressiva kommunalskatten. Väl kan det vara möjligt att genom en utbyggnad av sagda förfarande, det värsta av de kvarstående ojämnheterna i det kommunala skattetrycket skulle kunna elimineras. En sådan utvidgning av systemet låter sig också väl tänka i samband med den förestående reformen av kommunalskatteväsendet i dess helhet. Den mycket oregel-

bundna kommunala indelningen jämte ojämnheter i fastighetstaxeringen och svårigheterna att nöjaktigt kunna kontrollera den kommunala förvaltningen gör det emellertid enligt vårt förmenande vanskligt att på denna väg komma synnerligen mycket längre, än vad som redan skett. En annan form för en viss utjämning av primärkommunernas skattetunga, som ifrågasatts och i vissa fall jämväl kommit till användning, är överförandet av vissa samhällsuppgifter på större administrativa områden. Sålunda ha landstingen fått övertaga bl. a. omsorgen om sinnesslövar den ävensom i stor utsträckning av sjukvård samt vissa slag av fattigvård. Under diskussion har ställts frågan om en utvidgning av väghållningsdistrikten samt om fattigvårdsangelägenheternas fullständiga överflyttande på landstingen. Utan att här närmare ingå på lämpligheten av sistberörda förfarande vad vägväsendet angår vilja vi beträffande fattigvården framhålla, att en utvidgning av fattigvårdssamhällena att omfatta hela länen komme att verka sönderbrytande på den efter 1918 års fattigvårdslag uppbyggda organisationen och säkerligen i hög grad fördyrande på kostnaderna för vården.

En tredje form för lättnad av de kommunala skattebördorna och för utjämning av skattetrycket är systemet med bidrag av statsmedel till vissa av kommuner och landsting omhändertagda ändamål. Sålunda utgår förutom till vägväsendet och skolväsendet statsbidrag till bland annat sinnesslö- och tuberkulosvård, till vård av kroniskt sjuka och till de enligt § 33 i lag om fattigvården omförmälda arbetshemmen m. m. Ett tillskott av statsmedel till nämnda ändamål kan anses vara så mycket mera befogat, som dessa såväl som åtskilliga andra kommunala angelägenheter i själva verket avse grenar av samhällsarbetet, vars besörjande kan sägas i lika hög grad åligga staten. Så är fallet med vägväsendet och folkundervisningen samt även i väsentlig grad med fattigvården. Under det att staten exempelvis övertagit en avsevärd del av de löpande utgifterna för skolväsendet och efter 1927 års riksdagbeslut betydligt mer än hälften av kostnaderna för vägväsendet, har på detta sätt hitintills relativt ringa bidrag lämnats till den egentliga fattigvården. Vi bortse härvidlag från folkpensioneringen, då statens kostnader för denna icke direkt få betraktas som fattigvårdsutgifter, ehuru väl tillkomsten och utvecklingen av folkpensioneringen i ej ringa mån övat inverkan på fattigvårdsbehovet.

Ett direkt statsbidrag till den egentliga fattigvården, som vi här vilja förorda, ter sig så mycket mer befogat, som det numera på grund av befolkningens rörlighet oftast händer, att fattigvårdssamhällena få till varaktig försörjning omhändertaga personer, vilka icke ägt eller äga någon gemenskap med den kommun, där de till slut hamna för att falla det allmänna till last. De av detta förhållande härledda tvisterna om hemortsrätten är ett sorgligt kapitel, som vållar fattigvårdsmyndigheterna ute i orterna mycket besvär och kostnader. Det synes oss, som om ett efter rationella grunder utgående statsbidrag till fattigvården, synnerligast därest det kunde

sättas tillräckligt högt, skulle i betydande grad verka ej blott lättande och utjämnande på de kommunala skatterna utan även därjämte förminska anledningarna till berörda hemortsrättsvister. Om systemet därtill ordnades på lämpligt sätt, skulle fattigvårdssamhällena genom statsbidraget även kunna uppmuntras till ett bättre ordnande av sin hjälpverksamhet i enlighet med fattigvårdslagens grundprinciper.

Det ligger emellertid i öppen dag, att införandet av en sådan understödsverksamhet från statens sida måste föregås av en noggrann utredning såväl angående storleken av det ifrågasatta statsbidraget, som beträffande grunderna för detsammias beräkning och fördelning. Emellertid vill det synas, som om en lämplig anordning skulle vara, att av statsmedel lämnades att visst tillskott till driftkostnaderna vid de i § 31 av fattigvårdslagen omnämnda fattigvårdsanstalterna, beräknat efter antalet vård dagar eller på annat sätt i ungefärlig överensstämmelse med vad som tillämpas för tilldelande av statsbidrag till driften av sanatorier, arbetshem och erkända alkoholistanstalter m. fl. inrättningar.

Enligt § 90 i lag om fattigvården är fattigvårdssamhälle skyldigt att till den 1 januari 1931 hava ordnat sin anstaltsfråga på sätt och med undantag, som i samma lag närmare finnes stadgat. Efter nämnda tidpunkt kan sägas, att fattigvården för de helt omhändertagnas vidkommande regelmässigt kommer att bestå i vård å anstalt samt att åsyftade vård till sin beskaffenhet kommer att uppvisa en viss likformighet över hela riket. I sistnämnda avseende är sörjt dels genom föreskriften i fattigvårdslagen, att anstalt skall vara i viss ordning godkänd och dels genom inspektionen av fattigvårdskonsulenterna. Det vill därför synas, som om praktiska hinder för ett statsunderstöd i ovan angivna syfte icke skulle föreligga. Med hänsyn till det motstånd som åläggandet att till viss tid bereda vård å godkänd anstalt mött i åtskilliga fattigvårdssamhällena, kan det anses synnerligen lämpligt att genom ett statsbidrag premiera den form av fattigvård det här gäller, och vilken form i fattigvårdslagen presumerats såsom den bästa och lämpligaste.

En beräkning av kostnaderna för statsverket för ifrågavarande bidragsverksamhet låter sig svårigen göra, då det grundläggande underlaget för beräkningen, bidragets storlek, icke kan annat än förslagsvis angivas. Enligt senaste tillgängliga statistik utgjorde antalet å fattigvårdsanstalt intagna understödstagare år 1925 i hela riket 44,365, vartill torde få läggas å barnhem intagna cirka 2,000. Av de härvid medräknade anstalterna äro dock ett antal av s. k. fattigstugutyp, för vilken statsbidrag ej lär kunna ifrågakomma, varföre antalet av bidragsberättigade torde antagas för närvarande utgöra högst 40,000. Per år uträknat gör detta cirka 15 miljoner vård dagar. Enligt samma statistik utgör värdet av den lämnade anstaltsvården per understödstagare och månad kr. 45:03 på landsbygden och kr. 68:08 i städerna. Om man utgår ifrån, att tillsvidare högst en tredjedel

av ifrågavarande kostnader borde täckas av statsmedel, skulle ett bidragsbelopp av i medeltal 50 öre per vård dag kunna förslagsvis läggas till grund för beräkningarna. Från det på grund härav beräknade anslagsbehovet torde dock böra avräknas statens andel i de belopp, som fattigvårdssamhällena uppbära genom dispositionen av de å anstalt intagnas pensions-tillägg. Med uppskattande av dessa belopp till sammanlagt cirka 2 miljoner kronor, skulle medelsbehovet för de närmaste åren kunna efter ovan angivna grunder för statsbidragets beräkning anslås till cirka 5.5 miljoner kronor.

Bidraget kunde antingen fördelas med ett fast belopp per vård dag, lika över hela riket, eller ock ställas i relation till de ersättningsbelopp, som av Kungl. Maj:t för varje år bestämmas för vård å fattigvårdsanstalterna, vilka belopp variera mellan kr. 1: 40 till kr. 1: 80 per dag och stå i visst förhållande till dyrortsgrupperingen. Rättvisan torde kräva, att åtminstone någon del av statsbidraget beräknades efter sistnämnda grund.

I betraktande av att det här ingalunda gäller statsanslag till något ändamål som i och för sig är nytt, utan endast ett överflyttande å statens mera bärkraftiga skatteunderlag av en del av de utgifter för fattigvården, som nu åligga kommunerna, bör ett anslag för ändamålet av ovannämnda belopp icke få verka för statsmakterna avskräckande. Vi hålla snarare före, att det lämpligaste sättet för en fortsatt skatteutjämning och för sanerande av de små kommunala enheternas ekonomi är att ytterligare fortskrida i riktning mot ett statligt ekonomiskt understödjande i allt större utsträckning av sådana samhällsuppgifter, vars handhavande ur organisatorisk lämplighetssynpunkt måhända böra kvarligga å primärkommunerna, men vilka på grund av tidsutvecklingen alltmer i realiteten övergå till rena statsändamål.

På grund av vad ovan anförts få vi alltså föreslå, det riksdagen ville besluta,

att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag i vilken utsträckning och efter vilka grunder statsbidrag må kunna tilldelas fattigvårdssamhällen för driftkostnaderna vid sådana anstalter, som avses i § 31 i lag om fattigvården den 14 juni 1918.

Stockholm i januari 1928.

Gustaf Andersson
i Rasjön.

A. Olsson
i Mora.